

Informační prameny

Dokument

- ⌘ z lat. - docere - učit
- ⌘ documentum - prostředek, pomocí něhož se něco někomu vykládá; význam poučení
- ⌘ 20. stol. - dokument zastřešující pojem pro všechny druhy primárních informačních pramenů - Paul Otlet - „dokument je myšlenkový obsah komunikovaný libovolnými prostředky“ (široká definice)

Definice - dokument:

⌘ *Informační pramen tvořený nosičem informací a množinou informací na něm fixovaných a sloužící k přenosu dat v čase a prostoru. Dokumenty se dělí podle řady kritérií, např. podle způsobu záznamu dat (písemné, obrazové, zvukové, audiovizuální, strojem čitelné - elektronické či digitální), podle odvozenosti obsahu (primární, sekundární a terciární), podle kontinuity (periodické a neperiodické), podle stupně zveřejnění (zveřejněné, nezveřejněné, interní). [Fleis ... et al., KTD] – ukázka databáze!*

Další definice - dokument ČSN

- ⌘ Jakýkoliv předmět, který byl zhotoven tiskem nebo jiným způsobem a lze jej katalogizovat nebo indexovat. Pozn. : Tato definice se vztahuje nejen na psané a tištěné dokumenty v papírové nebo mikrografické podobě např. knihy, časopisy, vyobrazení, mapy, ale také na netištěné dokumenty např. strojem čitelné záznamy, filmy, zvukové nahrávky, a trojrozměrné předměty nebo reálie používané jako ukázky.[ČSN ISO 5963,1996:3.1]
- ⌘ Zaznamenané informace, které mohou být v procesu dokumentace považovány za ucelenou jednotku bez ohledu na jejich fyzickou formu a vlastnosti.[ČSN ISO 11620:3.4]

Vývoj definic

⌘ dokument = nosič + obsah

⌘ elektronický dokument = struktura + data =>
elektronický zdroj (informační zdroj)

Informační pramen = zdroj

⌘ inf. zdroj: informační objekt, který obsahuje dostupné informace odpovídající informačním potřebám uživatele. Informační zdroj může být tištěný, zvukový, obrazový nebo elektronický (včetně zdrojů dostupných online).

Objekt

- ⌘ digitální
- ⌘ „analogový“
- ⌘ synonymní k termínům digitální dokument, digitální data nebo i digitální informace (podle zahraničních zdrojů)

Typologie dokumentů

⌘ podle mnoha atributů (výběrově):

- ☑ forma vycházení
- ☑ základní obsah
- ☑ typ nosiče
- ☑ reprodukce
- ☑ stupeň zpracování informace
- ☑ knihovní zpracování

Atributy: forma vycházení

- ⌘ **postupně vydávaný zdroj** (*seriál*) - publikace na jakémkoli médiu, postupně vydávaná po částech, majících číselné či chronologické označení, bez předem stanovené doby ukončení
- ⌘ **ukončený (jednorázový) zdroj** (*monografie*) - neseriálová popisná jednotka, tj. buď v podobě jedné úplné části nebo jako komplet konečného počtu částí
- ⌘ **integrační (integrující) zdroj** - zdroje, které jsou aktualizovány v průběhu doby. Jednotlivé doplňky či aktualizace se stávají součástí celku a nefungují jako samostatné, oddělitelné části.

Příklady

- ⌘ postupně vydávané zdroje: časopisy, ročenky, číslované edice
- ⌘ monografie: běžné knihy, zvukové záznamy, vícedílné publikace atp.
- ⌘ integrační zdroje: vydání na volných listech, databáze, webovská sídla

Porovnání typologií

⌘ starší (podle AACR2R - **bibliografická úroveň**):
monografie x seriály

⌘ novější: monografie x pokračující zdroje (1998
Hirons)

☒ pokračující:

☒ postupně vydávané

☒ integrační

Atributy: základní obsah

- ⌘ textový/alfa-numerický obsah
- ⌘ mluvené slovo
- ⌘ hudební notace
- ⌘ hudba
- ⌘ jiný zvuk
- ⌘ film
- ⌘ grafika
- ⌘ prostorový - kartografický/geografický obsah
- ⌘ artefakt/objekt
- ⌘ počítačový program
- ⌘ smíšený

Atributy: typ nosiče

- ⌘ mikrofilm
- ⌘ digitální formáty, včetně CD-ROMu či vzdálených zdrojů
- ⌘ kniha (může obsahovat textový, grafický, kartografický obsah aj.)
- ⌘ zvukový disk, audiokazeta
- ⌘ 16 mm film, videokazeta

Atributy: reprodukce

- ⌘ stejný fyzický formát simultánně vytvořený
- ⌘ stejný fyzický formát následně vytvořený
- ⌘ různý fyzický formát simultánně vytvořený
- ⌘ různý fyzický formát následně vytvořený

Atributy: stupeň zpracování informací

- ⌘ **primární** - dokumenty obsahující informaci, která je v zásadě původního charakteru; jde o bezprostřední záznamy myšlenek, poznatků, resp. znalostí
- ⌘ **sekundární** - dokumenty odvozené od primárních dokumentů nebo popisující tyto primární dokumenty; jde o záznamy primárních dokumentů
- ⌘ **terciární** - dokumenty odvozené od sekundárních dokumentů nebo popisující tyto sekundární dokumenty; jde o záznamy sekundárních dokumentů

Příklady

⌘ primární - běžný dokument

⌘ sekundární - bibliografické záznamy, bibliografie

⌘ terciární - bibliografie bibliografií

Atributy: knihovní zpracování

⌘ **popisná jednotka:** dokument, jeho část nebo soubor dokumentů na jakémkoli médiu, který je objektem jednoho bibliografického záznamu. [ČSN ISO 10324-1999:6, KTD]

⌘ **knihovní jednotka:** každý samostatný svazek dokumentu, tj. každý výtisk nebo část vícesvazkového díla, konvolut, komplet celého ročníku periodika, nosič speciálních druhů dokumentů (magn. kazeta, CD-ROM). Musí být samostatně evidovaný v přírůstkovém seznamu. [Vodičková et al., KTD]

AACR2R

- ⌘ bibliografická úroveň - velmi důležité - monografie, seriál, integrační zdroj, analytikum => popisná jednotka
- ⌘ obecné označení druhu dokumentu (seznam 1) 1.1C1
  - ☑ Braillovo písmo, kartografický dokument, elektronický zdroj, grafika, rukopis, mikrodokument, film, smíšený dokument, hudebnina, objekt, zvukový záznam, text, videozáznam
- ⌘ odd v nových pravidlech již nebude uplatňováno
- ⌘ text – nepovinný
- ⌘ specifické označení druhu dokumentu

MARC 21

⌘ návěští (kódy)

☑ pozice 06 - typ záznamu

☑ pozice 07 - bibliografická úroveň

⌘ obecné označení druhu dokumentu - 245 \$h [slovy]

⌘ ISBD - za názvem v [...]

pokr.

06 Typ záznamu

- ⌘ a textový dokument
- ⌘ c hudebnina
- ⌘ d rukopisná hudebnina
- ⌘ e kartografický dokument
- ⌘ f rukopisný kartografický dokument
- ⌘ g projekční médium
- ⌘ i nehudební zvukový záznam
- ⌘ j hudební zvukový záznam
- ⌘ k dvojrozměrná neprojekční grafika
- ⌘ m počítačový soubor/elektronický zdroj
- ⌘ o souprava, soubor (kit)
- ⌘ p smíšený dokument
- ⌘ r trojrozměrný předmět, přírodní objekt
- ⌘ t rukopisný textový dokument

07 Bibliografická úroveň

- ⌘ a analytická část (monografická)
- ⌘ b analytická část (seriálová)
- ⌘ c sbírka
- ⌘ d podjednotka
- ⌘ i integrační zdroj
- ⌘ m monografie
- ⌘ s seriál

Nosiče – prameny informací

Vydavatelská úprava knihy

⌘ vázané knihy x brožované

⌘ obálka

⌘ přideštl

⌘ předsádka

⌘ předtitulnl list

⌘ titulnl list

⌘ rub titulnlho listu

⌘ tiráž

Periodika

⌘ ukázka

Kartografické dokumenty

⌘ glóbus

⌘ mapy

⌘ plány

⌘ atlas

Zvukové dokumenty

⌘ CD

⌘ zvukové kazety, pásky

⌘ hudba x mluvené slovo x jiné zvuky

Hudebniny

⌘ party

⌘ partitury

⌘ zpěvníky

Rukopisné dokumenty

⌘ vzácné rukopisy

⌘ běžné nevydané prameny – ukázka kvalifikační práce

Grafika

⌘ pohledy

⌘ plakáty

⌘ obrazy

Filmy

⌘ video

⌘ DVD

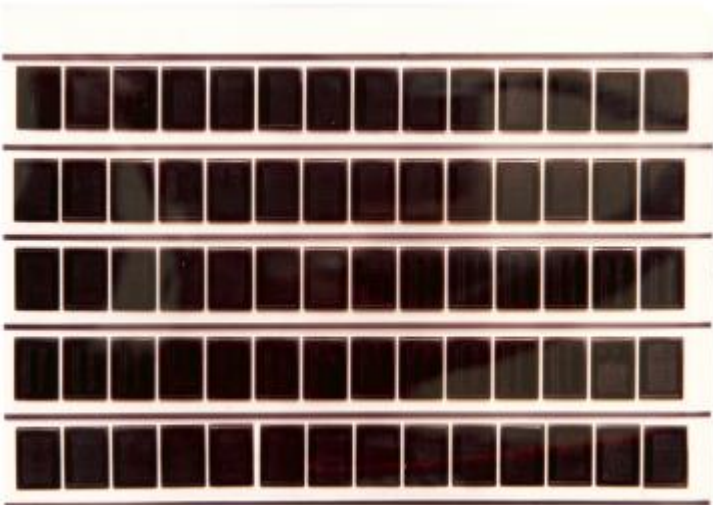
⌘ filmové pásy

Mikrodokumenty

⌘ mikrofiše

⌘ mikrofilmy

Katalog 17/240										Microfiche 457									
Seiten 201-250										05/1981									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

RDA

- ⌘ typ zprostředkovacího zařízení (media type)
- ⌘ typ nosiče (carrier type)
- ⌘ povaha obsahu (content type – vychází z pojetí obsahu „vyjádření“ dle modelu FRBR)

Typ zprostředkovacího zařízení

- ⌘ zvuková zařízení - *audio*
- ⌘ počítač - *computer*
- ⌘ mikroforma - *microform*
- ⌘ mikroskop - *microscopic*
- ⌘ projektovací zařízení (overhead projektor, dataprojektor) - *projected*
- ⌘ stereografická zařízení – *stereographic*
- ⌘ bez zprostředkovacího zařízení – *unmediated*
- ⌘ video - *video*

Typ nosiče

⌘ odvíjí se od způsobu zprostředkování :

- ☑ počítačový disk
- ☑ zvuková kazeta
- ☑ globus
- ☑ svazek (kniha) ...

Povaha obsahu

⌘ rozpracované atributy základního obsahu

Literatura

⌘ přehled definic - viz KTD (<http://aleph.nkp.cz>)